

Др Владимир Јовићевић, САБЉА И ДРЖАВА, Подгорица 2007.

Када се ради о Црној Гори немогуће је наћи двије адекватније ријечи којима је симболично обиљежена њена историја као што су у наслову ове књиге.

Нема примјера у свијету гдје је сабља толико срасла са свим компонентама живота, рада и опстанка једног народа, каков је случај био код старих Црногораца, јер, како рече Ровински, сва прошлост Црне Горе „сва њена историја састоји се од вјечног ратовања које уопште није имало карактер случајне појаве, ничег ненормалног, већ је била свакодневница човјекова, које је било занимање као свако друго”. Ову његову тврдњу увелико потврђује и веома аргументовнано доказује књига др Владимира Јовићевића *Сабља и држава*. Сабља је, иначе, у старој Црној Гори имала привилегован значај у односу на сава остала оружја, јер су је носили Црногорци, који су у свему били прави витезови, не само по ненадмашном јунаштву, него и по поступцима према заробљеним непријатељима, а особито према њиховим породицама. Но, сабља је сабља само када је у рукама јунака какви су били стари Црногорци („На ти гвожђе господару, / а сабља је сердар Јоле”). А краљ Никола у свечаној бесједи поводом проглашења Краљевине каже: „И напредак моје земље

и углед споља могао је бити постигнут само врлинама мога народа. Он је дао руке које су сабљом сјекле (..); он је најзад рађао синове, који нијесу потамњели јуначкију славу својих предака”. Зато је и поменута књига др Јовићевића, како стоји у предговору: „прилог познавању непоновљиве прошлости Црне Горе. Писана је љубављу и оданошћу према Црној Гори и истини о њој”.

Књиге писане овако сјајним стилем и језиком немогуће је препричавати без ризика да се тиме умањи њихова љепота, зато ћемо се највећим дијелом служити цитатима.

Књига почиње казивањем о првим нашим штампарима. „Када су се 1492. године и деценијама касније многи европски народи отискивали да открију и поробе Нови свијет, ми смо се спремали да на бијелој хартији отиснемо стари и нови непролазни свијет, а себе и друге ослободимо мрака и страха”. Јер су књиге Црнојевића штампарије „отворена васиона, која твори физичку и духовну обнову”.

У раду о Бају Пивљанину аутор веома успјешно полемише са онима који покушавају да овог „хајдука што гони хајдуке”, као и остале бескомпромисне борце за слободу Црне Горе, међу њима чак и Његоша, оптуже за геноцид. При томе се, између осталог,

аутор поново позива на Његоша (а на кога би другог) - „зло чинити, од зла се бранећи, ту злочина нема никаквога”. И подсјећа да је 180 посјечених глава храбрих бранитеља Вртијељке послато у Цариград.

И након што су црногорски витезови својим сабљама одбранили слободу, првенствено сјаним побједама на Мартинићима и Крусима 1796. године, на Лучиндан 18. октобра 1798. године Петар I Петровић сазвао је Општеземалску скупштину у манастиру Стањевићи на којој је донесен *Законик опшчи црногорски и бртски*. Аутор сматра да је тим чином „Црна Гора ушла у поредак државотворних народа Европе”, а „Законик је ушао у баштину највиших културних вриједности црногорске заједнице (...) Значајан је данас и сјутра, за науку, политику, културу, државу и народ”, те би, по мишљењу аутора ове интересантне књиге, тај датум, упркос неспорној чињеници да Црна Гора у својој бурној историји има више значајних датума, треба узети за Дан државности Црне Горе.

У нашој историјографији, иначе, мало је писано о правним аспектима црногорске историје. На срећу др Јовићевић је не само истакнути историчар, већ и врсни правник, па је веома занимљиво и његово казивање о поменутом закону као и о *Даниловом Законику* из 1855. године, у чијем писању је коришћено и страно законодавство, што је значајно „нарочито за судску праксу, (...), правну теорију и историју државе и права, јер показују зрелост црногорске државе, која прихвата и у Закону прерађује све оне стране правне утицаје који подстичу прогрес црногорске заједнице”.

У осврту на Јовићевићев текст о *Даниловом законику* академик Бран-

ко Павићевић каже: „Можда би неко могао направити и други распоред научне материје, изградити друкчију хронолошку и тематску схему, али оно што писац овог приказа жели да нагласи јесте увјерење да би мало ко са више осјећања за историјско - правну, политичко - социолошку, и правно - социолошку проблематику изрекао потпуније и прецизније судове од Јовићевића, и то са таквим осјећањем мјере, финоћом исказа и културом писања”. Без сумње ово је карактеристика и свих осталих текстова садржаних у овој, веома занимљивој, књизи др Јовићевића.

Аутор се храбро и зналачки упустио да укаже и на лоше стране, без сумње, великог Ослободилачког рата народа Југославије. Када се, дакле, ради о борби против поробљивача, тешко да има народа у свијету који се не би поносио херојством, које су Црногорци и овог пута испољили у борби против окупатора. Али, на несрећу, у том времену долази и до тешко објашњивог братоубилачког рата. Међутим, велики број наших историчара, до предкрај осамдесетих година прошлог вијека, углавном, писао је са претјераним хвалом о НОБ, да би, често исти ти људи, касније отишли у другу крајност, јер, како рече др Јовићевић, „политика и даље држи кључеве од браве, која се зове историјска наука”, па неки „заборављају” да је „истина свјетлост свијету”.

Несрећа је, дакле, била у томе што је све више ослободилачки прерастао у грађански рат, за што су неки комунистички руководиоци посебно одговорни. Као илустрацију др Јовићевић цитира Ђиласа, који је говорио: „Убијање је у функцији рата и релолуције”, јер ко хоће рат и револуцију

мора „бити ријешен на убијање људи, на погубљење својих сународника, па и пријатеља и браственика”. Партија (односно дио њеног вођства) је, како наводи аутор, тражила од бораца: „проширите убиства против народних првака. Почните их убијати јавно гдје год се сретну”.

У големе грешке руководста НОБ аутор посебно помиње Сремски фронт. Узалуд је Арсо Јовановић упозоравао да се то не чини, говорећи: „Мобилисали смо и дјечаке до 16 година. Послали смо их на Сремски фронт необучене, неспремне и без праве опреме”. Иначе, једна од големих грешака значајног дијела руководства НОР-а била је недовољна брига о људским животима. Те жртве су највећим дијелом поднијеле Црна Гора и Србија, који су „чинили 80% укупног броја партизана”.

На крају расправе о братоубилаштву у Црној Гори овај аутор закључује: “Партизани и четници су синови мајке Црне Горе, која их зове да се помире јер су браћа. Братоубилаштво да се никада не понови. Веће и светије обавезе нема у Црној Гори од братског и грађанског помирења. Љубав и истина су најбољи лијек”.

Др Јовићевићу, као и многим другима, смета што се за нашу државу, умјесто њеног дивног имена - Црна Гора - све чешће употребљава туђи назив - Монтенегро. Шта нам се стварно дешава те се почесмо стидјети имена наше славне Црне Горе? Који би то још народ због тобожње „европеизације”, или било којих других разлога, замијенио име своје државе туђим? Пјесник би рекао: „Туђ туђину, теби твој доличи / Туђи поштуј а својим се

дичи”. Због оваквог става, као и неких других текстова у којима он с љубављу говори о Црној Гори и њеној прошлости, на основу прворазредних извора, неки желе да га, малте не, оптуже за велеиздају. Зар голема љубав према Црној Гори којом су прожети сви текстови које садржи ова интересантна књига може било коме сметати?

Полемишући са онима који произвољно оспоравају неке његове радове, међу којима су и горе поменути, др Јовићевић им смирено одговара: „Нијесам оплакивач српства, нијесам негативиста нашег црногорства и држављанства. У радовима црногорску државу потврђујем, браним, и износим”. Али, „научник не смије мимо истине садржане у најачим изворима, чињеницама и доказима”, па затим умјесто продубљивања свађе, топло, људски наставља: „Без обзира на разлике у мишљењима, сви смо ми у љубави и оданости према Црној Гори, јединој и непоновљивој”. Но, „у овом тегобном времену одговорни смо за сваку написану ријеч, пред историјом и народом”. Јер научник „није навијач или забављач већ озбиљан посленик утврђивања научне истине”.

Зато рецензенти академик Зоран Лакић и др Радослав Распоповић кажу да др Јовићевић „брани историјску истину - од лаицизма, политичких фикција, од преправљача историје и њене „модернизације” - како се, савим без разлога, квалификује свака иновација (...), а није”.

Књига је, без сумње, писана веома лијепим стилем и језиком, што је, поред интересантне и научно солидно обрађене историјске грађе, чини још привлачнијом за читаоца.

Милош М. Старовлах